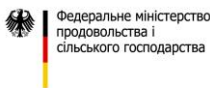

Підтримку надає:

на підставі рішення
Німецького Бундестагу

Німецько-український
агрополітичний діалог

Випуск 05/2022

при Національній асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України

МОНІТОРИНГ аграрного законодавства України

Квітень 2022 року

1. Загальне аграрне законодавство (АПД)

Закони та інші нормативно-правові акти, які прийняті або набули чинності у квітні 2022р.

Законопроекти, прийняті Верховною Радою України в першому читанні у квітні 2022 р.

Законопроекти, запропоновані у Верховній Раді України у квітні 2022р.

2. Земельне законодавство (Фаховий діалог з земельних питань)

Прийняття, підписання, набрання чинності нормативно-правовими актами у сфері земельних відносин

В серії публікацій «Моніторинг аграрного законодавства України» розглядаються закони та нормативно-правові акти Верховної Ради <http://portal.rada.gov.ua/>, які мають вагомe значення для сталого розвитку аграрного сектору (тобто, суттєво впливають на сільське господарство та харчову промисловість).

Інформація з цього огляду не може розглядатися як юридична консультація. АПД та Фаховий діалог з земельних питань не несуть відповідальності за правильність тверджень.

Виконавці

Виконавець Фахового діалогу з земельних питань

Контакти:
АПД Україна
вул. Рейтарська, 29-б, 01030 Київ
info@apd-ukraine.de
www.apd-ukraine.de

1. Загальне аграрне законодавство

Закони та інші нормативно-правові акти, які прийняті або набули чинності у квітні 2022 року

Мінімальний строк оренди земель під виноградарствами

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання розвитку виноградарства та садівництва України» № 1989-IX від 17.12.2021. Закон набирає чинності 05.04.2022.

Законом встановлюється мінімальний строк оренди у 25 років для закладання та користування земельними ділянками для вирощування багаторічних насаджень (плодових, ягідних, горіхоплідних, винограду).

Окрім цього, Законом передбачається:

- розширення переліку громадян, які мають право на викуп земельних ділянок для ведення селянського (фермерського) господарства. Так, передбачається викуп земель державної й комунальної власності громадянами, які набули право оренди землі шляхом переоформлення права постійного користування щодо зазначених земельних ділянок до 2016р., а не до 2010р., як було раніше;
- надання з 2024р. громадянам України права на викуп земель з угіддями, які належать до багаторічних насаджень, якщо такі особи не менше 3 років вирощують на вказаних земельних ділянках багаторічні насадження (плодові, ягідні, горіхоплідні рослини, виноград);
- обов'язок орендодавця відшкодувати витрати та збитки орендаря у випадку, якщо договір розривається з ініціативи орендодавця;
- переважне право на укладання договору користування земельної ділянки на новий термін оренди особі, яка наразі користується земельною ділянкою;
- заборона включати в договори оренди землі для садівництва та виноградарства положення про припинення договору у випадку зміни власника землі.

Спрощення набуття прав на користування сільськогосподарськими землями під час війни

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» № 2145-IX від 24.03.2022. Закон набирає чинності 07.04.2022.

До головних змін Закону, що вводяться на період дії воєнного стану, відносяться:

- автоматичне продовження на один рік, без внесення відомостей у відповідні реєстри, договорів оренди, емфітевзису, суперфіцію, земельного сервітуту;
- надання районним військовим адміністраціям права передавати в оренду для ведення товарного сільськогосподарського (с/г) виробництва строком до одного року земельні ділянки с/г призначення державної, комунальної власності. При цьому розмір орендної плати не може перевищувати 8% нормативної грошової оцінки земельних ділянок.
- встановлення жорстких обмежень щодо цільового використання земельних ділянок с/г призначення орендарями, яким ділянки будуть надані районними військовими адміністраціями, в тому числі щодо зміни складу угідь, передачі ділянок в суборенду, будівництва, зміни цільового призначення земельної ділянки тощо;
- укладання договорів оренди такої землі лише на один рік в електронній формі без проведення торгів. Їх не можна буде поновлювати або укладати на новий строк.
- введення заборони на:
  - безоплатну передачу земель державної та комунальної власності у приватну власність;
  - формування земельних ділянок (крім тих, що передаються в оренду військовими адміністраціями);
  - земельні торги щодо прав оренди, емфітевзису, суперфіцію щодо земельних ділянок державної, комунальної власності с/г призначення;
- надання користувачам с/г землі права передавати на один рік свої права землекористування

іншим аграрним виробникам, які забезпечені необхідними матеріально-технічними, фінансовими та трудовими ресурсами. Така передача прав не потребує реєстрації у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.

Спрощення вимог до імпорту насіння

Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання здійснення фітосанітарних заходів та процедур в умовах воєнного стану» № 398 від 01.04.2022. Постанова набирає чинності 02.04.2022.

Згідно з Постановою, яка діятиме на період воєнного стану та протягом 90 днів з дати його припинення або скасування, передбачається наступне:

- запровадження принципу екстериторіальності для реалізації повноважень територіальних органів Держпродспоживслужби;
- спрощення фітосанітарного контролю імпорту товарів шляхом проведення виключно інспектування без відбору зразків та фітосанітарної експертизи;
- скасування вимоги проведення фітосанітарного контролю супровідного дерев'яного пакувального матеріалу (палети, піддони, коробки пакувальні, ящики тощо), з яким імпортується товари;
- скасування обов'язковості переміщення території України імпортованих об'єктів регулювання, у т. ч. насіння, у супроводі карантинного сертифіката;
- видача карантинного сертифікату виключно на вимогу.

Затвердження порядку визначення розміру завданої землі шкоди

Наказ Міністерства довкілля та природних ресурсів України «Про затвердження Методики визначення розміру шкоди, завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану» № 167 від 04.04.2022.

Затвердженою методикою визначаються такі терміни:

- забруднення ґрунтів — накопичення в ґрунтах речовин, які негативно впливають на їхню родючість та інші корисні властивості;

- засмічення земель — наявність на земельній ділянці сторонніх предметів, матеріалів, відходів та інших речовин без відповідних дозволів.

Методика стосується усіх земель України, незалежно від їхніх категорій та форм власності.

У документі прописані порядок визначення шкоди та її обчислення.

Органічне виробництво у сфері відповідальності Мінагрополітики

Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про здійснення Мінагрополітики окремих функцій» № 206 від 05.04.2022.

Згідно з Наказом, Міністерство аграрної політики та продовольства України з 05.04.2022 розпочинає здійснення функцій і повноважень з питань формування та реалізації державної політики у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, карантину та захисту рослин, ветеринарної медицини.

Кабінет Міністрів України 09.02.2022 передав відповідні повноваження від Мінекономіки до Мінагрополітики.

Зміни митного оформлення гуманітарної допомоги

Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 1 березня 2022 р. № 174» № 409 від 06.04.2022.

Даною Постановою дозволяється створювати та подавати до митного органу декларацію про перелік товарів, що визнаються гуманітарною допомогою, в т.ч. продовольство, пальне, транспортні засоби, в електронній формі.

Окрім того, приведено у відповідність до міжнародної практики термінологію декларації.

Експорт яловичини дозволено

Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін у додатки 1 і 5 до постанови Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1424» № 422 від 09.04.2022.

Даною Постановою скасовується заборона на експорт та вводиться ліцензування на експорт наступних позицій:

- великої рогатої худоби, живої;
- м'яса великої рогатої худоби, морожене;
- м'яса та істівні м'ясні субпродукти, солоні або в розсолі, сушені або копчені; істівне борошно з м'яса або м'ясних субпродуктів.

Заборону на експорт було введено у березні 2022р.

Заборона імпорту російських продуктів

Постанова Кабінету Міністрів України «Про застосування заборони ввезення товарів з Російської Федерації» № 426 від 09.04.2022. Постанова набирає чинності 11.04.2022.

Даною Постановою забороняється ввезення на митну територію України товарів з російської федерації, в тому числі продуктів харчування.

Створення Координаційної ради з питань логістики

Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Координаційної ради з питань логістики в сільському господарстві» № 427 від 09.04.2022. Постанова набирає чинності 11.04.2022.

Даною Постановою утворюється Координаційна рада з питань логістики в сільському господарстві. Новий орган має опрацьовувати всі питання, пов'язані з логістичним забезпеченням функціонування транспорту та дорожнього господарства. Координаційна рада має сприяти забезпеченню координації дій міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, місцевих держадміністрацій у сфері розвитку транзитного потенціалу і логістики.

Головою призначено Міністра аграрної політики та продовольства України Миколу Сольського.

Реєстрацію сільськогосподарської техніки спрощено

Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку відомчої реєстрації та зняття з обліку тракторів, самохідних шасі, самохідних сільськогосподарських, дорожньо-будівельних і меліоративних машин, сільськогосподарської техніки, інших механізмів» № 434 від 12.04.2022. Постанова набирає чинності 13.04.2022.

Даною Постановою спрощується процедура тимчасової реєстрації машин у період дії воєнного чи надзвичайного стану, яка передбачатиме:

- скорочення переліку документів для реєстрації машин до мінімально необхідного;
- огляд машин під час реєстрації здійснюватиметься державними інспекторами за можливості;
- прийняття заяв щодо реєстрації машин, головними управліннями Держпродспоживслужби, за принципом екстериторіальності.

Тимчасова реєстрація машин здійснюється протягом трьох робочих днів.

Окрім того, передбачається, що протягом шести місяців із дня припинення або скасування дії воєнного чи надзвичайного стану фізичні особи та суб'єкти господарювання, які експлуатують машини, що перебували на тимчасовій реєстрації, зобов'язані здійснити державну реєстрацію машин.

Зміни у переліку товарів критичного імпорту

Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022р. № 153» № 444 від 12.04.2022.

Даною Постановою доповнюється перелік товарів критичного імпорту наступними позиціями:

- плоди та горіхи сирі або варені у воді чи на парі, морожені, з доданням або без додання цукру;
- борошно із зерна інших зернових культур, крім пшеничного або із суміші пшениці та жита (меслину);
- борошно, крупи, порошок, пластівці, гранули з картоплі;
- насіння льону, подрібнене або не подрібнене;
- шоколад та інші готові харчові продукти з вмістом какао;
- інші овочі, приготовлені або консервовані без додання оцту чи оцтової кислоти, морожені;
- овочі, плоди, горіхи, шкірки плодів та інші частини рослин, консервовані з доданням цукру (глазуровані, зацукровані або просочені цукровим сиропом).

Новий Міністр захисту довкілля та природних ресурсів України

Постанова Верховної Ради України «Про призначення Стрільця Р.О. на посаду Міністра захисту довкілля та природних ресурсів України» № 2210-IX від 14.04.2022.

Даною Постановою на посаду Міністра захисту довкілля та природних ресурсів України призначається Стрільць Руслан Олександрович, який до призначення виконував обов'язки Міністра.

Спрощене заповнення онлайн-документів для водокористувачів

Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку ведення державного водного кадастру» № 460 від 19.04.2022.

Кабінет Міністрів України удосконалив порядок ведення Державного водного кадастру, інтегрувавши його з «ЕкоСистемою», Єдиною екологічною платформою. Завдяки цьому, під час заповнення онлайн-форм водокористувачами дані з Державного водного кадастру підтягуюватимуться автоматично.

Державна реєстрація тваринницьких потужностей за європейськими стандартами

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення державної реєстрації тваринницьких потужностей та операторів ринку» № 461 від 19.04.2022. Постанова вводиться в дію 21.03.2023.

Даною Постановою затверджується Порядок здійснення державної реєстрації тваринницьких потужностей та операторів ринку, яка відбуватиметься відповідно до вимог законодавства Європейського Союзу.

Постанова вводиться в дію 21.03.2023 одночасно із Законом України № 1206-IX «Про ветеринарну медицину» від 04.02.2021.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку затвердження тваринницьких потужностей для цілей експорту, імпорту та здійснення діяльності, що становить високий ризик» № 478 від 19.04.2022. Постанова вводиться в дію 21.03.2023.

Даною Постановою визначається Порядок затвердження тваринницьких потужностей для експорту, імпорту та здійснення діяльності, що становить високий ризик, відповідно до законодавства ЄС.

Постанова вводиться в дію 21.03.2023 одночасно із Законом України № 1206-IX «Про ветеринарну медицину» від 04.02.2021.

Порядок роботи протиепізоотичних комісій затверджено

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державну надзвичайну протиепізоотичну комісію при Кабінеті Міністрів України, Типового положення про місцеву державну надзвичайну протиепізоотичну комісію та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» № 479 від 19.04.2022. Постанова набирає чинності 21.03.2023.

Дана Постанова затверджує Положення про Державну надзвичайну протиепізоотичну комісію (ДНПК) при КМУ й Типове положення про місцеву державну надзвичайну протиепізоотичну комісію (МНПК).

Передбачається єдина вертикальна система у прийнятті і виконанні відповідних рішень, а також передача цілої низки ключових повноважень на місцевий рівень.

ДНПК погоджуватиме План протиепізоотичних заходів в Україні та схвалюватиме звіт Держпродспоживслужби про виконання цих заходів. Вона аналізуватиме й контролюватиме діяльність МНПК та тісно взаємодіятиме з Державною комісією з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

МНПК на своєму рівні контролюватимуть роботу відповідного структурного підрозділу територіального органу Держпродспоживслужби; взаємодіятиме з місцевими державними надзвичайними проти-епізоотичними комісіями для оперативної ліквідації спалахів хвороб.

Постанова набирає чинності 21.03.2023.

План із забезпечення продовольчої безпеки

Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів забезпечення продо-

вольчої безпеки в умовах воєнного стану» № 327 від 29.04.2022.

Даним Розпорядженням затверджуються наступні заходи щодо забезпечення продовольчої безпеки країни в умовах воєнного стану:

- здійснення моніторингу стану продовольчої безпеки;
- забезпечення безперебійного виробництва сільськогосподарської продукції та харчових продуктів;
- забезпечення населення територіальних громад в регіонах, на території яких тривають активні бойові дії, продовольчими товарами тривалого зберігання;
- формування розгалуженої мережі зберігання резервів сировини та продовольчих ресурсів для задоволення стратегічних потреб держави;
- створення можливостей для самозабезпечення харчовими продуктами територіальних громад та домогосподарств;
- забезпечення повноцінного функціонування підприємств агропромислового комплексу, зокрема шляхом задоволення потреби в імпортних складових;
- регулювання наповнення внутрішнього ринку продукцією власного виробництва та забезпечення експортного попиту.

Законопроекти, прийняті Верховною Радою України у першому читанні у квітні 2022 року

Забезпечення виробництва сільськогосподарської продукції

Проект Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо безперебійного виробництва та постачання сільськогосподарської продукції під час воєнного стану» № 7264 від 08.04.2022. Законопроект прийнято за основу 21.04.2022, готується на друге читання.

З метою максимального спрощення ведення сільськогосподарства в умовах воєнного стану та зменшення бюрократичного навантаження і на бізнес, і на органи державної влади, положеннями законопроекту передбачається:

- спростити фітосанітарні вимоги при експорті, імпорті та переміщенні продукції рослинного походження територією України, зокрема можливість оформлення фітосанітарного сертифіката в електронній формі;
- на період воєнного стану та протягом 90 днів з дати його завершення:
  - дозволити відбирати зразки фахівцям приватних лабораторій та агрономам-інспекторам; спростити порядок уповноваження приватних лабораторій;
  - спростити державну реєстрацію пестицидів і агрохімікатів;
  - розширити перелік агрохімікатів, дозволених до ввезення на митну територію України, виробництва, торгівлі, застосування та рекламування без державної реєстрації;
- надати можливість українським виробникам органічної продукції, які здійснювали виробництво за стандартами Європейського Союзу, перейти на українські стандарти виробництва без додаткового перехідного періоду, а також можливість одержання державної підтримки;
- відтермінувати на 3 роки з дня завершення воєнного стану відповідні вимоги Закону України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» щодо облаштування та оснащення прикордонних інспекційних постів за європейськими стандартами;
- дозволити транзитне переміщення живих тварин через територію країн, в яких фіксуються випадки небезпечних хвороб тварин, за умови якщо відповідні тварини походять з господарств тих країн, що є вільними від небезпечних хвороб тварин;
- перенести введення в дію Закону України «Про ветеринарну медицину» на один рік після припинення воєнного стану, але не пізніше 01.01.2024.

Зміни у земельних відносинах під час воєнного стану

Проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану» № 7289 від 15.04.2022. Законопроект прийнято за основу 21.04.2022, готується на друге читання.

Метою прийняття законопроекту є встановлення спеціальних правил щодо володіння, користування та розпорядження землею в умовах воєнного стану, а саме:

- надання територіальним громадам можливості передавати в оренду земельні ділянки, що переходять до комунальної власності територіальних громад, без державної реєстрації права комунальної власності;
- оперативне надання земельних ділянок державної, комунальної власності в оренду для розміщення виробничих потужностей підприємств, що переміщені (евакуйовані) із зони бойових дій, без проведення земельних торгів із жорсткими обмеженнями умов оренди;
- встановлення та зміна цільового призначення земельних ділянок, надання земельних ділянок державної, комунальної власності в оренду для розміщення виробничих потужностей підприємств, що переміщені із зони бойових дій, будівництва річкових портів, залізничних логістичних центрів здійснюватиметься без розроблення документації із землеустрою, без супутніх витрат та затверджені містобудівної документації;
- надання Міністерству аграрної політики та продовольства України права призупиняти та відновлювати функціонування Державного земельного кадастру з міркувань безпеки, встановлювати обмеження щодо повноважень державних кадастрових реєстраторів;
- надання операторам всіх систем технічної інфраструктури безперешкодного та безкоштовного доступу до земельних ділянок усіх форм власності, на яких розташовані об'єкти таких операторів, для їхньої експлуатації та ремонту;
- надання органами Служби безпеки України спеціальних дозволів на виконання топографо-геодезичних вишукувань тощо.

Законопроекти, запропоновані у Верховній Раді України у квітні 2022 року

Посилення відповідальності за знищення рослинного світу

Проект Закону «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні порушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу, зокрема в умовах воєнного або надзвичайного стану» № 7212-1 від 11.04.2022, знаходиться на розгляді у комітетах (ініціатори – Бондаренко О.В., Задорожний А.В. та ін. (партії «Слуга народу», «За майбутнє», депутатська група «Довіра»)).

Законопроект передбачає збільшення штрафів за умисне знищення або пошкодження вогнем чи небезпечною речовиною зелених насаджень, пасовищ, луків, ділянок зі степовою або водноболотною рослинністю на землях будь-якої категорії.

Ті самі дії, що вчинені на об'єктах ПЗФ або якщо вони спричинили тяжкі наслідки для довкілля чи знищення об'єктів ПЗФ, караються позбавленням волі від 3 до 5 років, а в умовах воєнного або надзвичайного стану чи якщо вони спричинили загибель людини, масову загибель тварин або інші особливо тяжкі наслідки, – від 5 до 10 років.

Вводиться новий вид відповідальності за ті самі дії, вчинені щодо лісових насаджень. Передбачається діапазон покарань від обмеження волі або виправних робіт, залежно від тяжкості наслідків, і до позбавлення волі на строк від 3 до 7 років в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

Для однозначного трактування вводяться чіткі визначення понять «істотна шкода для довкілля», «тяжкі наслідки для довкілля», «масова загибель тварин».

Звільнення від земельного податку силових установ України

Проект Закону «Про внесення змін до статті 283 Податкового кодексу України щодо звільнення від земельного податку окремих суб'єктів, що боронять незалежність і територіальну цілісність України» № 7274 від 11.04.2022, знаходиться на розгляді у комітетах (ініціатори – Припутень Д.С., Здебський

Ю.В. та ін. (партія «Слуга народу», депутатська група «Довіра»)).

Законопроектом пропонується звільнити від оподаткування земельним податком ділянки, надані для розміщення та постійної діяльності Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, Державної прикордонної служби України, Національної гвардії України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної спеціальної служби транспорту, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України та Управління державної охорони України.

19 квітня 2022 року Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову . № 480 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо діяльності нотаріусів та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану»

Текст постанови
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/480-2022-%D0%BF#Text>

Постановою визначені, зокрема, наступні особливості щодо вчинення нотаріальних дій нотаріусами України.

1. Надання Міністерству юстиції України повноважень щодо затвердження переліку нотаріусів, якими в умовах воєнного стану можуть вчиняються нотаріальні дії щодо цінного майна. Виключно нотаріусами, включеними до такого переліку можуть здійснюватися нотаріальне посвідчення договорів щодо відчуження, поділу (виділу) нерухомого майна, спадкових договорів, договорів іпотеки, про заміну кредитора (відступлення прав вимоги) за кредитним договором та/або договором іпотеки, задоволення вимог іпотекодержателя, встановлення довірчої власності на нерухоме майно, визначення розміру часток у праві спільної власності, договорів поділу спільного майна подружжя (виділу з нього), позички, найму (оренди), лізингу будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини) на строк не менш як три роки, відчуження цінних паперів, корпоративних прав, у тому числі договорів про внесення змін до таких договорів або їх

розірвання (припинення), довіреностей на право розпорядження нерухомим майном, управління і розпорядження цінними паперами, корпоративними правами, на право доступу до індивідуального банківського сейфа, засвідчення справжності підпису на актах приймання-передачі частки (частини частки) у статутному (складеному) капіталі (статутному фонді) юридичної особи, а також видача свідоцтв про право власності на частку в спільному майні подружжя (колишнього з подружжя) на підставі їх спільної заяви, свідоцтв про придбання майна з прилюдних торгів (електронних аукціонів), у тому числі тих, що не відбулися.

До зазначеного переліку, зокрема, можуть бути включені нотаріуси, які:

- після 1 січня 2020 р. щодо них Міністерством юстиції не приймалося рішень про анулювання, блокування на строк не менше трьох місяців або не менше двох рішень про блокування на строк менше трьох місяців доступу до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, крім рішень, які скасовано (визнано протиправними або нечинними) рішенням суду, яке набрало законної сили (нотаріус, який не відповідає лише цьому критерію, включається до переліку із застереженням про заборону нотаріального посвідчення ним договорів щодо відчуження, поділу (виділу) нерухомого майна, спадкових договорів, договорів іпотеки, про заміну кредитора (відступлення прав вимоги) за кредитним договором та/або договором іпотеки, задоволення вимог іпотекодержателя, встановлення довірчої власності на нерухоме майно, визначення розміру часток у праві спільної власності, договорів поділу спільного майна подружжя (виділу з нього), позички, найму (оренди), лізингу будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини) на строк не менш як три роки, відчуження цінних паперів, у тому числі договорів про внесення змін до таких договорів або їх розірвання (припинення), довіреностей на право розпорядження нерухомим майном, управління і розпорядження цінними паперами, на право доступу до індивідуального банківського сейфа, а також видачі свідоцтв про право власності на частку в спільному майні подружжя (колишнього з подружжя) на підставі їх спільної заяви, свідоцтв про придбання майна з прилюдних торгів

(електронних аукціонів), у тому числі тих, що не відбулися);

- після 1 січня 2020 р. щодо них Міністерством юстиції не приймалося рішень про анулювання, блокування на строк не менше трьох місяців або не менше двох рішень про блокування на строк менше трьох місяців доступу до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, крім рішень, які скасовано (визнано протиправними або нечинними) рішенням суду, яке набрало законної сили (нотаріус, який не відповідає лише цьому критерію, включається до переліку із застереженням про заборону нотаріального посвідчення ним договорів щодо відчуження цінних паперів, корпоративних прав, у тому числі договорів про внесення змін до таких договорів або їх розірвання (припинення), довіреностей на право управління і розпорядження цінними паперами, корпоративними правами, на право доступу до індивідуального банківського сейфа, засвідчення справжності підпису на актах приймання-передачі частки (частини частки) у статутному (складеному) капіталі (статутному фонді) юридичної особи);

- у період з 25 лютого 2022 р. до їх включення до переліку не посвідчували договори щодо відчуження нерухомого майна, поділу (виділу) нерухомого майна, іпотеки, встановлення довірчої власності на нерухоме майно;

- щодо них не внесено подання про анулювання свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю, яке перебуває на розгляді Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату при Міністерстві юстиції;

Міністерству юстиції України також надається право виключення нотаріуса з Переліку у разі виявлення недостовірності інформації, що міститься у заяві нотаріуса про його включення до Переліку, вчинення ним грубого порушення закону або постанови Кабінету Міністрів України, якою визначаються особливості нотаріальної діяльності або державної реєстрації в умовах воєнного стану.

2. Встановлення правила, за яким вчинення вищевказаних нотаріальних дій щодо цінного майна нотаріусами, робоче місце (контора) яких розташова-

но в межах адміністративно-територіальної одиниці, що входить до затвердженого Міністерством юстиції переліку адміністративно-територіальних одиниць, в межах яких припиняється доступ користувачів до єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану, забороняється.

3. Встановлення правила, відповідно до якого нотаріальне посвідчення договору щодо відчуження нерухомого майна, іпотеки, про встановлення довірчої власності на нерухоме майно здійснюється виключно за місцезнаходженням такого майна, крім нерухомого майна, розташованого у м. Києві або Київській області. Нотаріальне посвідчення договору щодо відчуження нерухомого майна, іпотеки, про встановлення довірчої власності на нерухоме майно, розташоване у м. Києві або Київській області, здійснюється виключно нотаріусом, робоче місце (контора) якого розташовано у м. Києві або Київській області, за місцезнаходженням такого майна, або місцезнаходженням юридичної особи, або за зареєстрованим місцем проживання фізичної особи - однієї із сторін відповідного договору.

4. Встановлення, що на час воєнного стану перебіг строку для прийняття спадщини або відмови від її прийняття зупиняється. Свідоцтво про право на спадщину видається спадкоємцям після закінчення строку для прийняття спадщини.

5. Встановлення, що в умовах воєнного стану довіреності, крім довіреностей на право розпорядження нерухомим майном, управління і розпорядження цінними паперами, корпоративними правами, та заповіти військовослужбовців Збройних Сил, інших утворених відповідно до законів військових формувань, а також працівників правоохоронних (спеціальних) органів, органів цивільного захисту, які залучаються до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії іноземної держави, можуть посвідчуватися командиром (начальником) цих формувань (органів) або іншою уповноваженою таким командиром (начальником) особою з подальшим надсиланням таких заповітів, довіреностей через Генеральний штаб Збройних Сил, Міністерство оборони, відповідний правоохоронний (спеціальний) або інший орган до Міністерства юстиції або його

територіального органу для забезпечення їх реєстрації нотаріусами в Єдиному реєстрі довіреностей, Спадковому реєстрі. Начальник табору (установи, де створено дільницю) для військовополонених може посвідчувати заповіт військовополоненого.

5. Встановлення, що у разі звернення за вчиненням нотаріальної дії громадянина Російської Федерації, крім того, що проживає на території України на законних підставах, юридичної особи, утвореної та зареєстрованої відповідно до законодавства Російської Федерації, або юридичної особи, кінцевим бенефіціарним власником, членом або учасником (акціонером), що має частку у статутному капіталі 10 і більше відсотків, якої є громадянин Російської Федерації, крім того, що проживає на території України на законних підставах, або юридична особа, утворена та зареєстрована відповідно до законодавства Російської Федерації, нотаріус відмовляє у вчиненні нотаріальної дії (крім нотаріальних дій із засвідчення справжності підпису на заяві про вихід з громадянства Російської Федерації та посвідчення заповіту військовополоненого).

Коментар: положення постанови оцінюються позитивно. Вони направлені на вирішення нагальних питань, які виникають при вчиненні нотаріальних дій в умовах воєнного стану.

Автори, редакція та контакти:

Загальне аграрне законодавство (АПД)

Підготовка проєкту: Катерина Лелет

Моніторинг та редакція видання українською

мовою: Марія Ярошко – Німецько-український агрополітичний діалог (АПД)

Редакція видання німецькою мовою: Симан Юрк – IAK Аграр Консалтинг ГмбХ (виконавець проєкту АПД)

Тел. +38 066 598 14 40

info@apd-ukraine.de

www.apd-ukraine.de

2. Земельне законодавство (Фаховий діалог з земельних питань)

Прийняття, підписання, набрання чинності нормативно-правовими актами у сфері земельних відносин

6 квітня 2022 року Президентом України було підписано прийнятий Верховною Радою України 24 березня 2022 року Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» (законопроект р.№ 7178 від 19.03.2022). Закон набрав чинності з 07.04.2022.

Текст закону
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-%D0%86%D0%A5#Text>

Коментар до положень прийнятого Закону наведений у звіті за березень.

21 квітня 2022 року був прийнятий за основу законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану» (п.№ 7289 від 15.04.2022)

Текст законопроекту
<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39442>

Законопроект передбачає наступні положення.

1. В умовах тимчасового призупинення роботи Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та Державного земельного кадастру територіальним громадам сіл, селищ, міст надається можливість передавати в оренду земельні ділянки сільськогосподарського призначення, без державної реєстрації права комунальної власності такі земельні ділянки.

2. Органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування надається можливість без проведення земельних торгів передавати земельні ділянки державної, комунальної власності в оренду:

для розміщення виробничих потужностей підприємств, що переміщені (евакуйовані) із зони бойових дій,

для будівництва річкових портів (терміналів);

залізничних логістичних центрів (виробничо-перевантажувальних комплексів).

Орендарі таких земельних ділянок не матимуть права змінювати цільове призначення земельної ділянки; відчужувати, передавати у заставу права оренди земельної ділянки; передавати земельну ділянку в суборенду. Встановлюється обов'язок орендаря здійснити розміщення об'єктів, для яких земельна ділянка передана в оренду, протягом строку, визначеного договором оренди земельної ділянки (з припиненням орендодавцем дії такого договору, якщо орендар не виконав це зобов'язання, в односторонньому порядку, без урахування волевиявлення орендаря).

Підприємства, яким можуть бути надані земельні ділянки у разі переміщення (евакуації) виробничих потужностей із зони бойових дій, визначатимуться спільним рішенням обласної військової адміністрації, з території якої переміщуються (евакууються) виробничі потужності, та обласної військової адміністрації, на територію якої такі потужності переміщуються (евакууються).

3. Встановлюється правило, за яким для розміщення об'єктів для тимчасового перебування внутрішньо переміщених осіб земельні ділянки комунальної власності передаються у постійне користування виконавчим органам сільських, селищних, міських рад.

4. Встановлюється, що встановлення та зміна цільового призначення земельних ділянок для розміщення виробничих потужностей підприємств, що переміщені (евакуйовані) із зони бойових дій, будівництво (розширення) річкових портів (терміналів), залізничних логістичних центрів (виробничо-перевантажувальних комплексів) здійснюватиметься без розроблення документації із землеустрою, без узгодження із містобудівною документацією на підставі мотивованого висновку уповноваженого органу містобудування та архітектури сільської селищної, міської ради. Встановлюється заборона на використання для таких цілей природоохоронних територій, земель природно-заповідного фонду та

іншого природоохоронного призначення, земель історико-культурного призначення.

5. У період, коли функціонування Державного земельного кадастру призупинено, встановлюються спеціальні правила реєстрації встановлення та зміни цільового призначення земельних ділянок районними військовими адміністраціями у Книзі реєстрації землеволодінь і землекористувань в умовах воєнного стану.

6. У разі неможливості надання витягів з технічної документації про нормативну грошову оцінку окремої земельної ділянки Міністерство аграрної політики та продовольства України уповноважується затверджувати усереднені показники нормативної грошової оцінки земель на одиницю площі.

7. Міністерству аграрної політики та продовольства України надається право призупиняти та відновлювати функціонування Державного земельного кадастру з міркувань безпеки, встановлювати обмеження щодо повноважень державних кадастрових реєстраторів та інші особливості ведення Державного земельного кадастру в умовах воєнного часу.

8. Підприємствам, які здійснюють експлуатацію магістральних трубопроводів, підприємствам централізованого водопостачання і водовідведення, теплогенеруючим, теплотранспортуючим, теплопостачальним організаціям, операторам електронних комунікацій надається право безперешкодного та безкоштовного доступу до земельних ділянок усіх форм власності, на яких розташовані об'єкти таких операторів, підприємств, організацій, а також в межах їх охоронних (спеціальних) зон. Гранично спрощуються умови проведення капітальних та інших планових робіт, а також ліквідації аварії або загрози її виникнення (аварійних ситуацій).

9. У період воєнного стану запроваджується надання органами Служби безпеки України спеціальних дозволів на виконання топографо-геодезичних вишукувань.

Коментар: положення законопроекту спрямовані на оперативне вирішення питань розпорядження та використання земельних ділянок для потреб, викликаних воєнним станом.

19 квітня 2022 року Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову . № 480 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо діяльності нотаріусів та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану»

Текст постанови
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/480-2022-%D0%BF#Text>

Постановою визначені, зокрема, наступні особливості щодо вчинення нотаріальних дій нотаріусами України.

1. Надання Міністерству юстиції України повноважень щодо затвердження переліку нотаріусів, якими в умовах воєнного стану можуть вчиняються нотаріальні дії щодо цінного майна. Виключно нотаріусами, включеними до такого переліку можуть здійснюватися нотаріальне посвідчення договорів щодо відчуження, поділу (виділу) нерухомого майна, спадкових договорів, договорів іпотеки, про заміну кредитора (відступлення прав вимоги) за кредитним договором та/або договором іпотеки, задоволення вимог іпотекодержателя, встановлення довірчої власності на нерухоме майно, визначення розміру часток у праві спільної власності, договорів поділу спільного майна подружжя (виділу з нього), позички, найму (оренди), лізингу будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини) на строк не менш як три роки, відчуження цінних паперів, корпоративних прав, у тому числі договорів про внесення змін до таких договорів або їх розірвання (припинення), довіреностей на право розпорядження нерухомим майном, управління і розпорядження цінними паперами, корпоративними правами, на право доступу до індивідуального банківського сейфа, засвідчення справжності підпису на актах приймання-передачі частки (частини частки) у статутному (складеному) капіталі (статутному фонді) юридичної особи, а також видача свідоцтв про право власності на частку в спільному майні подружжя (колишнього з подружжя) на підставі їх спільної заяви, свідоцтв про придбання майна з прилюдних торгів (електронних аукціонів), у тому числі тих, що не відбулися.

До зазначеного переліку, зокрема, можуть бути включені нотаріуси, які:

- після 1 січня 2020 р. щодо них Міністерством юстиції не приймалося рішень про анулювання, блокування на строк не менше трьох місяців або не менше двох рішень про блокування на строк менше трьох місяців доступу до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, крім рішень, які скасовано (визнано протиправними або нечинними) рішенням суду, яке набрало законної сили (нотаріус, який не відповідає лише цьому критерію, включається до переліку із застереженням про заборону нотаріального посвідчення ним договорів щодо відчуження, поділу (виділу) нерухомого майна, спадкових договорів, договорів іпотеки, про заміну кредитора (відступлення прав вимоги) за кредитним договором та/або договором іпотеки, задоволення вимог іпотекодержателя, встановлення довірчої власності на нерухоме майно, визначення розміру часток у праві спільної власності, договорів поділу спільного майна подружжя (виділу з нього), позички, найму (оренди), лізингу будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини) на строк не менш як три роки, відчуження цінних паперів, у тому числі договорів про внесення змін до таких договорів або їх розірвання (припинення), довіреностей на право розпорядження нерухомим майном, управління і розпорядження цінними паперами, на право доступу до індивідуального банківського сейфа, а також видачі свідоцтв про право власності на частку в спільному майні подружжя (колишнього з подружжя) на підставі їх спільної заяви, свідоцтв про придбання майна з прилюдних торгів (електронних аукціонів), у тому числі тих, що не відбулися);

- після 1 січня 2020 р. щодо них Міністерством юстиції не приймалося рішень про анулювання, блокування на строк не менше трьох місяців або не менше двох рішень про блокування на строк менше трьох місяців доступу до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, крім рішень, які скасовано (визнано протиправними або нечинними) рішенням суду, яке набрало законної сили (нотаріус, який не відповідає лише цьому критерію, включається до переліку із застереженням про заборону нотаріального посвідчення ним договорів щодо відчуження цінних паперів, корпоративних прав, у тому числі договорів про внесення змін до таких договорів або їх розірвання (припинення), довіреностей на право управління і розпорядження цін-

ними паперами, корпоративними правами, на право доступу до індивідуального банківського сейфа, засвідчення справжності підпису на актах приймання-передачі частки (частини частки) у статутному (складеному) капіталі (статутному фонді) юридичної особи);

- у період з 25 лютого 2022 р. до їх включення до переліку не посвідчували договори щодо відчуження нерухомого майна, поділу (виділу) нерухомого майна, іпотеки, встановлення довірчої власності на нерухоме майно;

- щодо них не внесено подання про анулювання свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю, яке перебуває на розгляді Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату при Міністерстві юстиції;

Міністерству юстиції України також надається право виключення нотаріуса з Переліку у разі виявлення недостовірності інформації, що міститься у заяві нотаріуса про його включення до Переліку, вчинення ним грубого порушення закону або постанови Кабінету Міністрів України, якою визначаються особливості нотаріальної діяльності або державної реєстрації в умовах воєнного стану.

2. Встановлення правила, за яким вчинення вищевказаних нотаріальних дій щодо цінного майна нотаріусами, робоче місце (контора) яких розташовано в межах адміністративно-територіальної одиниці, що входить до затвердженого Міністерством юстиції переліку адміністративно-територіальних одиниць, в межах яких припиняється доступ користувачів до єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану, захищається.

3. Встановлення правила, відповідно до якого нотаріальне посвідчення договору щодо відчуження нерухомого майна, іпотеки, про встановлення довірчої власності на нерухоме майно здійснюється виключно за місцезнаходженням такого майна, крім нерухомого майна, розташованого у м. Києві або Київській області. Нотаріальне посвідчення договору щодо відчуження нерухомого майна, іпотеки, про встановлення довірчої власності на нерухоме майно, розташоване у м. Києві або Київській області, здійснюється виключно нотаріусом, робоче місце (контора) якого розташовано у м. Києві або Київській області, за місцезнаходженням такого майна, або місцезнаходженням юридичної особи, або за

зареєстрованим місцем проживання фізичної особи - однієї із сторін відповідного договору.

4. Встановлення, що на час воєнного стану перебіг строку для прийняття спадщини або відмови від її прийняття зупиняється. Свідоцтво про право на спадщину видається спадкоємцям після закінчення строку для прийняття спадщини.

5. Встановлення, що в умовах воєнного стану довіреності, крім довіреностей на право розпорядження нерухомим майном, управління і розпорядження цінними паперами, корпоративними правами, та заповіти військовослужбовців Збройних Сил, інших утворених відповідно до законів військових формувань, а також працівників правоохоронних (спеціальних) органів, органів цивільного захисту, які залучаються до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії іноземної держави, можуть посвідчуватися командиром (начальником) цих формувань (органів) або іншою уповноваженою таким командиром (начальником) особою з подальшим надсиланням таких заповітів, довіреностей через Генеральний штаб Збройних Сил, Міністерство оборони, відповідний правоохоронний (спеціальний) або інший орган до Міністерства юстиції або його територіального органу для забезпечення їх реєстрації нотаріусами в Єдиному реєстрі довіреностей, Спадковому реєстрі. Начальник табору (установи, де створено дільницю) для військовополонених може посвідчувати заповіт військовополоненого.

5. Встановлення, що у разі звернення за вчиненням нотаріальної дії громадянина Російської Федерації, крім того, що проживає на території України на законних підставах, юридичної особи, утвореної та зареєстрованої відповідно до законодавства Російської Федерації, або юридичної особи, кінцевим бенефіціарним власником, членом або учасником (акціонером), що має частку у статутному капіталі 10 і більше відсотків, якої є громадянин Російської Федерації, крім того, що проживає на території України на законних підставах, або юридична особа, утворена та зареєстрована відповідно до законодавства Російської Федерації, нотаріус відмовляє у вчиненні нотаріальної дії (крім нотаріальних дій із засвідчення справжності підпису на заяві про вихід з громадянства Російської Федерації та посвідчення заповіту військовополоненого).

Коментар: положення постанови оцінюються позитивно. Вони направлені на вирішення нагальних питань, які виникають при вчиненні нотаріальних дій в умовах воєнного стану.

11 квітня 2022 року Міністерством аграрної політики та продовольства України було прийнято наказ N 219, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 15 квітня 2022 р. за N 429/37765 «Про затвердження форми книги реєстрації землеволодінь і землекористувачів в умовах воєнного стану»

Текст наказу
<https://ips.ligazakon.net/document/view/Re37765?an=1>

Наказом затверджено форму книги реєстрації землеволодінь і землекористувачів в умовах воєнного стану. Під час воєнного стану у Книзі реєструватимуться:

договори оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення, переданих в оренду органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування;

договори оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення, переданих в оренду постійними користувачами, емфітевтами;

договорів про передачу права землекористування;
 договорів про внесення змін до зазначених у цьому підпункті договорів, договорів про розірвання зазначених договорів.

Форма Книги реєстрації землеволодінь і землекористувачів в умовах воєнного стану ведеться в паперовій та електронній формі. В електронній формі Книги реєстрації землеволодінь і землекористувачів в умовах воєнного стану ведуться в форматі MS Excel.

Книга реєстрації землеволодінь і землекористувачів в умовах воєнного стану складається з трьох розділів:

- Розділ 1 "Договори оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення, переданих в оренду органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування";

- Розділ 2 "Договори оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення, переданих в оренду постійними користувачами, емфітевтами";

- Розділ 3 "Договори про передачу права землекористування".

Кожний том відкривається та закривається щопонеділка о 9.00 та протягом трьох днів передається електронною поштою на офіційні електронні адреси Мінагрополітики та Держгеокадастру (або визначеного ним територіального органу, державного підприємства, що належить до сфери його управління).

Коментар: прийняття наказу оцінюється позитивно, адже його прийнято для реалізації положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану». Ведення Книги реєстрації має забезпечити облік прав користування земельними ділянками сільськогосподарського призначення в умовах відсутності функціонування Державного земельного кадастру та Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

4 квітня 2022 року Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України було прийнято наказ N 167, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 11 квітня 2022 р. за N 406/37742 «Про затвердження Методики визначення розміру шкоди, завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану».

Текст наказу
<https://ips.ligazakon.net/document/view/RE37742?an=1>

Методика визначає порядок розрахунку розміру шкоди, завданої землі, ґрунтам державами, органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання та фізичними особами через забруднення ґрунтів, засмічення земель, допущених унаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану внаслідок їх дій або бездіяльності на усіх землях України незалежно від їх категорій та форм власності.

Методика застосовується для визначення розміру шкоди, завданої землі, ґрунтам унаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану.

Встановлюється, що факти забруднення ґрунтів та/або засмічення земель, а також їх масштаби можуть встановлюються Держекоінспекцією, зокрема, шляхом огляду земельних ділянок, даних дистанційного зондування землі, досліджень отриманих зразків проб ґрунтів, опрацювань висновків будь-яких експертиз, пояснень, довідок, документів, матеріалів, відомостей, отриманих, зокрема, з будь-яких джерел, оперативних повідомлень фізичних та юридичних осіб тощо. За наявності інформації про кількість (об'єм, маса) забруднюючої речовини, яка проникла у певний шар ґрунту, визначаються площа, глибина просочування, а у випадках, коли обсяг забруднення не може бути визначено таким чином, визначення обсягу забруднення ґрунтів здійснюється із застосуванням інструментально-лабораторного контролю, а у разі необхідності із залученням спеціалізованих організацій та на основі інших наявних матеріалів, включаючи дані дистанційного зондування землі.

Розмір шкоди обчислюється Держекоінспекцією, на основі, зокрема, матеріалів, що підтверджують факт забруднення ґрунтів. Основою розрахунків розміру шкоди від забруднення ґрунтів є нормативна грошова оцінка земель.

Методикою визначається формули:

- визначення розміру шкоди від забруднення ґрунтів;
- визначення загального розміру відшкодування при одночасному забрудненні земельної ділянки декількома забруднюючими речовинами;
- визначення розміру шкоди внаслідок засмічення земель.

Автори, редакція та контакти:

Земельне законодавство (Фаховий діалог з земельних питань)

Моніторинг та редакція видання українською мовою: Сергій Біленко

Редакція видання німецькою мовою: Катя Делльс, Аудріус Паура

Німецько-український агрополітичний діалог (Фаховий діалог з земельних питань)

Тел. +38 066 598 14 40

info@apd-ukraine.de

www.apd-ukraine.de

Виконавці

Виконавець Фахового діалогу з земельних питань

Контакти:
АГД Україна
вул. Рейтарська, 29-6, 01030 Київ
info@apd-ukraine.de
www.apd-ukraine.de